

bakken, die bij doelmatig onderhoud, goed drinkwater opleveren; in andere kan men zich bruikbaar water verschaffen door het slaan van Nortonbuizen; hier en daar kan men, wanneer door de inundatie geen brak worden ontstaat, het water in gekookten toestand gebruiken, dat door de omliggende bewoners al sedert jaren zonder gevaar voor de gezondheid gedronken is en ten slotte, hoewel lastig, kan toch altijd water aan de westzijde der linie in schuiten of rolvaten worden aangevoerd.

De evacuatie van zieken uit de niet onder vijandelijk vuur verkeerende forten, wellicht 2 à 3 pCt. der bezetting zal wel geen bezwaar opleveren, daar er voldoende gelegenheid is om dit kleine getal naar de vaste hospitalen te vervoeren. Voor de onder vijandelijk vuur verkeerende forten richte men op voldoende afstand in die overal welvarende streek, tijdelijke hospitalen op, liefst in vaste gebouwen en zoo noodig in barakken.

Ten slotte stelt Spreker als voorbeeld een aanval op de groep *Naarden* en geeft daarvoor meer bepaald aan de plaatsen, waarheen dan wellicht 30 à 40 pCt. van de bezetting, als ziek of gekwetst, zouden moeten worden geëvacueerd.

De derde voordracht van den O. v. G. 1ste kl. E. J. KÜHNE handelde over de bepakking van den Infanterist. De tegenwoordige bepakking en de wijze, waarop die minder zwaar en hinderlijk zou kunnen worden gemaakt, werd door Spreker geschetst, terwijl hij den wensch uitte, dat de bij marcheerende troepen ingedeelde Officieren van Gezondheid daaraan hun aandacht zouden wijden.

Ruim een veertigtal Officieren van Gezondheid vereenigden zich daarna aan eenen kameraadschappelijken disch, bij den Heer OCKHUIZEN, waar Prof. TILANUS mede aanzat.

De gezellige toon, die daar heerschte, maakte deze avond voor de nieuw aangestelde collega's tot een aangename herinnering aan de intrede in hun nieuwe loopbaan.

PARÉ.

— **Krankzinnigengesticht Meerenberg.** Het dezer dagen, door den eersten geneesheer-directeur, J. VAN DEVENTER SZN., van genoemd gesticht verzonden jaarverslag over 1894, kan eigenlijk niet in het kleine bestek, dat mij hier ten dienste staat, behoorlijk worden besproken. Het is toch met zooveel zorg en toewijding bewerkt, bevat zooveel leerzame ziektegeschiedenissen en sectie-verslagen, zooveel belangrijke tabellen, zooveel practische wenken, dat ik het ieder geneeskundige ter aandachtige lezing wensch aan te bevelen.

Omtrent het onderwijs aan het verplegend personeel vinden we het volgende aangeteekend:

De regeling van het onderwijs in zieken- en krankzinnigenverpleging voor den loopenden cursus van November 1894—November 1895 werd aldus vastgesteld:

1. Inleidingscursus, VAN DEVENTER.
2. Bouw en verrichtingen van het menschelijk lichaam, DE SNOO.
3. Interne verpleegkunde, VAN WALSEM.
4. Verpleging van zieken met chirurgische afwijkingen, KAM.
5. Krankzinnigen- en zenuwverpleging, VAN DEVENTER.
6. Practische cursus, VAN DEVENTER, DOBBERKE EN LEMBI.

7. Examencursus, *a* VAN WALSEM *b* KAM.

8. Herhalingscursus, VAN DEVENTER.

Daar er tot voor korten tijd nog geen sprake was van een eigenlijke opleiding van het verplegend personeel en evenmin aan de hoofden der verpleging eischen van bekwaamheid en ervaring in verpleging werden gesteld, leverde het aanvankelijk groote bezwaren op een eigenlijke school, d. i. een kern van verplegers en verpleegsters te vormen, die voldoende op de hoogte zijn van de noodzakelijke handgrepen, om deze, onder leiding der geneesheeren, aan de leerling-verpleegsters en -verplegers te kunnen leeren. Deze bezwaren werden ook in den loop van het jaar nog steeds gevoeld, doch zeker niet in grootere mate, dan zij nog slechts enkele jaren geleden in de ziekenhuizen algemeen ondervonden werden, toen aldaar de reorganisatie der ziekenverpleging werd ter hand genomen. Om de bedoelde kern te verkrijgen, werd een practische cursus gegeven door VAN DEVENTER voor de 1ste verpleegsters, door LEMEI voor de 1ste verplegers, benevens voor de zusters en broeders, die in den loop van 1895 in aanmerking kunnen komen voor het afleggen van het examen in krankzinnigenverpleging, terwijl DOBERKE zich op de afdelingen overtuigt, of de broeders en zusters, die aan dezen cursus deelnemen, zich de practische handgrepen hebben eigen gemaakt.

In 1894 werden 238 pat. (127 m. en 111 vr.) opgenomen tegen 204 (92 m. en 112 vr.) in 1893. Op 30 Dec. 1894 waren aanwezig 1313 (648 m. en 665 vr.) patiënten *en waren dus alle plaatsen bezet*. Het gemiddeld aantal patiënten bedroeg 1303. Het aantal verpleegdagen bedroeg 475753.

Wegens het optreden der pokken in Noord-Holland werden in Juni alle verpleegden, die daarvoor in aanmerking konden komen, d. i. 578 m. en 578 vr. ingeënt; 60 lijders aan waanzin verzetten zich tegen de vaccinatie, deels uit grootheids-, deels uit vervolgings-waan; 40 anderen om verschillende redenen, waaronder gemoedsbezwaren.

Er werden verricht 119 sectiones cadaverum. Van verschillende worden de verslagen medegedeeld, „om het merkwaardige wat ze opleverden, in „verband met hun clinische diagnose”.

Bij het bespreken van afzondering en lijfswang wordt gezegd, dat voor het eerste een cel zonder enig meubel verreweg de voorkeur verdient; wat het tweede aangaat, leest men de korte, doch zeer veel zeggende mededeeling „Geen dwangmiddelen werden aangeschaft of gebruikt”.

— **Over onze ziekenhuizen.** Onder dezen titel heeft Prof. TALMA, in de *N. Rott. Courant* van 2 Juni, zijn denkbeelden uiteengezet aangaande eenige veranderingen, die hij in onze ziekenhuizen zou wenschen aan te brengen. Hij wijst in de eerste plaats op het ontbreken in de gasthuizen „van een voldoende aantal gelegenheden om *verdachten* alleen te plaatsen voor „de waarneming”, hetgeen ten gevolge heeft, dat zij geplaatst worden in de barak naast patiënten, die met zekerheid lijden aan de besmettelijke ziekte waarvan de eerste, misschien nog wel ten onrechte, slechts verdacht worden.

Hij wijst op de voor zieken zeer onwenselijke nabijheid van lijders, die hun burens door den aard hunner ziekte of door hun langgerekten doodstrijd in hooge mate hinderlijk zijn; op den nadeeligen invloed, dien slecht ingerichte privaten of verwarmingstoestellen op borstlijders (teringlijders) uitoe-